

Silvie Kotherová: Proseminář k buddhismu II

Diamantová sůtra

(Vadžracchediká pračňáparamitá sůtra)

凡歡讀經先念淨口業真言遍
 循唎 循唎 摩訶循唎
 奉請除災金剛 奉請辟毒金剛
 奉請白淨水金剛 奉請亦聲金剛
 奉請黃隨求金剛 奉請定除厄金剛
 循循唎 娑婆訶

Vadžraččhédiká pradžňápáramitá sútra

- *Vadžra* – diamant, hromoklín, symbolem nejvyšší pravdy (paramárthasatja, pál. Paramatthasačča), jednoty či totožnosti všeho a všeobecné vesmírné prázdnoty (šúnjata, pál. suňňata)
- *Čhédiká* – znamená „seknout“
- *Pradžňá (pál. Paňňa)* – „moudrost“
- *Páramita (paramí)* – „dokonalost“
- „Sútra nejvyšší moudrosti ostré jako diamant“

Diamantová sůtra

- jde o nejstarší dochovanou ručně tištěnou (z dřevěných matric) knihu světa s uvedeným datem vzniku.
- je napsána na svitku dlouhém 5,3m a 26,5cm širokém
- dokončená 11. května v roce **868 n. l.**, autorem je **Wang Tie**
- je součástí **kánonu pradžňá páramitá sůter**, z něhož je společně se Sůtrou srdce nejvíce ceněná.

Diamantová sůtra

- Ústřední postavou *Subhuti* - jeden z Buddhových výborných učedníků, který byl proslulý svými meditacemi o *mettá* (laskavosti) V pradžňáparamitách je to obvykle Subhuti kdo vysvětluje doktrínu všeobecné vesmírné prázdnoty (šunjata).
- *hora Suméru (Méru)* - posvátná hora, střed a osa světa, obklopená 4mi světadíly, později ztotožňovaná s horou Kailás v západním Tibetu.

Buddha Dípankara

- doslovně „osvětlovač“, „zažehovač kahanu“, je legendární první Buddha. Šakjamuni za Dípankarovi doby vystupoval jako **kajícník Sumédha**, který prohlásil, že také jednou dosáhne buddhovství. Dípankara poznal, že Sumédha se vskutku zrodí jako Siddharta Gautama a předpověděl mu proslulost a úctu.

Buddha Dīpankara a Sumédha

Pradžňápáramitá sútra

- mahájánový početný soubor různě obsáhlých spisů a traktátů o dokonalosti v moudrosti, nejvyšším intelektu, vrcholu poznání.
- tvoří ucelenou filosofii samu o sobě.
- obsahují hluboké teorie o prázdnotě.
- začaly vznikat mezi 100 př.n.l a 100 n.l.,
- staly se základnou zejména pro filosofickou školu *madhjamaka*.
- Pojmenovány bývají podle svého rozsahu – počtu veršovaných strof nebo prozaických odstavců.
  - Aštásáhasrikápradžňápáramitásútra – „O osmi tisících slabik“
  - Šatasáhasriká – o 100 000 slabikách

Čtyři fáze vývoje pradžňáparamitové literatury

- a) **100 př.n.l. – 100 n.l.** - vypracování základních myšlenek
  - Texty se snaží prokázat, že jde o slovo Buddhovo, opírají se o jeho autoritu.
- b) **100 – 300 n.l.** - rozvedení materiálu do různě dlouhých traktátů
- c) **300-500 n.l.** - rozpracování a přestylizování nauky do kratších sůter a vzniká mnoho komentářů
  - *Diamantová sůtra* a *Sůtra srdce*
  - Novým rysem těchto textů je snaha vynést na povrch „skrytý význam“ toho, co pravil Buddha
- d) **600-1200 n.l.** - pronikání tantrických prvků (ochrana před nemocemi, mantry, dharaní), zbožštění textu – personifikace, komentářová literatura, centra pro studium pradžňáparamit.

Pradžña (pál. Pañña)

- překl. jako „moudrost“ nebo lépe „poznání“
- jedna z deseti dokonalostí (páramita), ztělesněna jako bódhisattva *Maňđuśrī*
- ústředním pojmem mahájány.
- ***moudrost intuitivní, záblesková***, nikoliv abstraktní a závislá na intelektu.
- spojena s uvědoměním si přirozenosti všech jevů – prázdnoty (san. *śúnjata*, pál. *suññata*).

Páramita (paramí)

- „dosažení druhého břehu“
- pravděpodobně odvozeno od sanskrtského *parama* – nejvzdálenější, nejvyšší, první, nejlepší... nejlépe překládat jako „dokonalost“ (perfection)
- V širším kontextu - Dokonalosti jichž bodhisattva používá jako prostředky vedoucí k realizaci cíle.

Páramita (paramí)

- 1) dokonalost štědrosti (*dána*)
- 2) dokonalost mravnosti (san. *šíla*, pál. *síla*)
- 3) dokonalost trpělivosti (san. *kšánti*, pál. *khanti*)
- 4) dokonalost úsilí, vytrvalosti (san. *vírja*, pál. *virija*)
- 5) dokonalost v meditaci (san. *dhjána*, pál. *džhána*)
- 6) dokonalost moudrosti (san. *pradžña*, pál. *pañña*)

Pozdější *Dašabhumika sútra* cituje další čtyři:

- 7) dokonalost ve výběru správného prostředku, dovednost (san. *upájakaušala*, pál. *upájákusala*)
- 8) dokonalost odhodlání, slib (san. *pranidhána*, pál. *panidhána*)
- 9) dokonalost duchovních sil (*bala*)
- 10) dokonalost vědění (san. *džňána*, pál. *ñána*)

V théravádové tradici:

Je uváděno deset Ctností (názvy v páli):

- *dána*: štědrost, dávání sama sebe
- *síla*: mravnost, správné jednání
- *nekkhamma* : odříkání
- *pañña* : moudrost, vhled
- *virija* : energie, vytrvalost, úsilí
- *khantí*: trpělivost
- *sačča* : pravdomluvnost, poctivost
- *adhitthána* : rozhodnost, odhodlání
- *mettá* : milující laskavost
- *upekkhá* : vyrovnanost, klidná mysl

Abhidharma a její pojetí světa

- **Abhidharma** – je buddhistická scholastika či metafyzika, nejstarší souhrn buddh. filosofie vypracované na základě Buddhových sůter. Tvoří obsah abhidharmapitaky (třetí koš Tripitaky)
- Usilovala o maximálně přesné vyjasnění a klasifikaci světa, seznamy mentálních a fyzikálních elementů, které podle abhidharmových filosofů konstituují svět jevů.
- Snahou bylo rozdělit svět na již nedělitelné prvky, ze kterých konceptuální myšlení vytváří jevový svět pomocí různých kombinací (*dharmy*).

Abhidharma a její pojetí světa

- Podle *učení o átmanu* (resp. o *anátmanu*), nemá osobnost svou vlastní podstatu.
- Rozšíření této myšlenky na všechna jsoucna → některé *dharmy* jsou jen pojmové, skládají se ze základních složek.
- Věci *existují konvenčně* – např. stůl (nemá absolutní existenci)
- Podle sarvástivádinů má každá *dharma* (základní prvek) své vlastní bytí *svabháva*

Nový pohled na svět – pradžňáparamitá

- Podle zastánců *pradžňáparamit* nauka sarvástivádinů odporuje konceptu *anattá* – ne-já.
- Nejen bytosti, ale všechny *dharmy* jsou prosté vlastní existence. Podle *abhidharmy* bylo nejvyšší pravdou nazření vlastního bytí dharem, naopak *pradžňáparamitá* jde dál – *dharmy* jsou prázdné a to je podstatou pravého poznání.
- *Abhidharmový* pojem prázdnoty se vztahuje pouze na pojmová jsoucna (stůl, strom... atd.).

Dvě úrovně poznání

- a) Konceptuální poznání, že věci jsou prázdné - **šúnja**
- b) Přímé nekonceptuální poznání, mysl v prázdnotě – **šúnjata**

 cílem je vysvobození ze samsáry. Věci okolo jsou nestálé, pomíjivé a přinášejí strast (trilakšana), díky rozvíjení „dokonalého poznání“ lze nakonec nahlédnout, že tento svět nemá svou vlastní podstatu (*svabháva*), hlavním tématem pradžňáparamitových textů je tedy to, že **veškerá jsoucna jsou prázdná – šúnja (šúnjata - prázdnota)**

Nágardžuna

- jeden z nejvýznamnějších filosofů starověké Indie (2.stol.n.l.)
- Prohloubil doktrínu vyloženou v pradžňáparamitách sútrách dialektickou metodou spočívající v dovedení antiteze *ad absurdum*.
- *nága* – bytost žijící ve vodě, had
- *ardžuna* – druh stromu – podle legendy se měl narodit pod tímto stromem a vzdělání měl získat v podmořském paláci právě u nágů – vynesení pradžňáparamitových nauk do světa lidí je tak největším činem Nágardžuny → tzv. druhé roztočení kola nauky.

Nágardžuna

Nágardžuna a jeho učení

- Podnítl vznik mahaján. školy *Madhjamaka*.
- Základním textem „Pojednání o střední cestě“ – *Madhjamakakáriká*.
- Každá věc jev existuje jen *skrze svůj protiklad*, na základě toho tvrdil, že vše je relativní, tedy nereálné – prázdné (šunja).
- Vychází z *pratítjasamutpády* – věci neexistují sami o sobě, neboť jsou jen průsečíky *vzájemných vztahů*.
- To, že věci vznikají v závislosti na sobě (podmíněné vznikání), ale neznamená, že nejsou jako jevy → koncept dvojí pravdy

Nágardžuniv koncept dvojí pravdy

- a) Pravda konvenční* - na této úrovni říkáme, že stůl je
- b) Pravda absolutní/konečná* – tvrzení o věci, že je, nebo že není je chybné (stůl sice konvenčně existuje jako pojem, ale nemá své vlastní bytí), konečná pravda je v prázdnotě – odtud madhjamaka – „střední cesta“, mezi protiklady

Nágardžunovy závěry

- je-li v základech všeho *šúnjatá* – pak je *samsára totožná s nirvánou*
- jestliže je nirvána nepodmíněná, nelze jí dosáhnout pomocí nějakých „podmínek“ – **nelze „vyvolat“ nirvánu**
- dosažení nirvány je totožné se zakušením *prázdnoty* všech jevů

凡歡讀經先念淨口業真言遍
 循唎 循唎 摩訶循唎
 奉請除灾金剛 奉請辟毒金剛 奉請黃隨求金剛
 循唎 娑婆訶

